

ADBİLİM ODAĞINDA LAKAPLAR VE LAKAPLARLA KARIŞTIRILAN BAŞLICA TERİM VE KAVRAMLAR¹

Ahmet Keskin²

² Samsun Üniversitesi İktisadi, İdari ve Sosyal Bilimler Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Samsun, Elmek: ahmet.keskin@samsun.edu.tr ORCID: 0000-0002-3422-5000

Özet

Adbilim, farklı disiplinlerden araştırmacıların odaklandığı dikkat çekici bir araştırma sahasıdır. Adbilimin başlıca alt alanlarından biri olan kişiadbilimin özel bir türü ve alanı olarak lakaplar da kendilerine özgü nitelikleriyle dilin, toplumun, kültürün ve bunları biçimlendiren insan ilişkilerinin ve öykülerinin son derece özgün örnekleri olarak dikkat çekmektedir. Bununla birlikte lakaplarla ilgili disiplinlerarası ve kuramsal nitelikteki çalışmaların henüz yeterli olgunluğa ulaşmadığı da görülmektedir. Bu çalışmada lakapların adbilim içindeki yeri ile lakaplarla karıştırılan başlıca terim ve kavramlar üzerinde durulmuştur. Bu doğrultuda öncelikle lakaplar adbilim odağında değerlendirilmiştir. Ardından lakaplarla ilgili/ilişkili olan/olduğu düşünülen ve bu bakımdan lakaplarla karıştırılabildiği görülen “önad”, “epitet”, “göbek adı”, “hitap”, “mahlas” ve “müstear isim”, takma ad” ve “unvan” gibi başlıca terim ve kavramlar üzerinde durulmuştur. Böylece, lakaplarla ilgili yapılmakta ve yapılacak olan çalışmalarda terminolojik çerçevenin ve tanımlama yaklaşımlarının biçimlenmesine, bunlara dönük problemlerin çözümlenmesine katkıda bulunulması ve nihayet lakap çalışmalarında kullanılacak kuramsal altyapının güçlenmesine katkı sağlanması hedeflenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Adbilim, Kişiadbilim, Lakaplar, Terim, Kavram.

NICKNAMES IN THE FOCUS OF ONOMASTICS AND MAIN TERMS AND CONCEPTS CONFUSED WITH NICKNAMES

Abstract

Onomastics is a remarkable field of research focused on researchers from different disciplines. As a special genre and field of anthroponymy, which is one of the main sub-fields of onomastics, nicknames are also very unique examples of the relationships and interactions between language, society, culture and people that shape them. However, it is seen that interdisciplinary and theoretical studies about nicknames are not at a sufficient level. In this study, the place of nicknames in onomastics and the main terms and concepts that are confused with nicknames are emphasized. In this regard, the subject of nicknames was evaluated in the focus of onomastics first. Then, the main terms and concepts such as “forename”, “epithet”, “middle name”, “adress”, “pen name”, “pseudonym”, “cognomen” and “tittle” are emphasized. Thus, it is aimed to contribute to the shaping of the terminological framework and definition approaches, to contribute to the solution of the problems related to them, and finally to the strengthening of the theoretical basis to be used in the nickname studies.

Keywords: Onomastics, Anthroponymy, Nicknames, Term, Concept.

¹ Ege Üniversitesi Türk Dünyası Araştırmaları Enstitüsü tarafından 22-24 Nisan 2021 tarihlerinde düzenlenen *I. Uluslararası Adbilim Sempozyumu*'nda “Lakapların Terim, Tanım ve Tasnif Sorunları Üzerine Bazı Tespit ve Değerlendirmeler” adıyla sunulan bildiri metninin yeniden düzenlenmiş biçimidir.

1. Giriş

İnsanların kişileri ve nesnelere tanımlamasında, tanıtmasında ve anlamlandırmasında sıklıkla kullandıkları adlar ve adlandırmalar, gündelik yaşamın merkezinde bulunan temel iletişim tür ve süreçlerinin de önemli parçalarıdır. İnsanın çevresinde gördüğü, algıladığı ya da zihin dünyasında tasarladığı her türlü canlı-cansız nesne, olay, kişi, grup ya da olgunun adıyla ilgilenen adbilim (onomastik) de dilbilimin alt alanlarından biri olarak kabul edilen ve adların tarihi, kökeni, oluşumu, gelişim süreci, sosyokültürel özellikleri, yayılma alanı, yapısı, ifade ediliş biçimi, işlevi, kullanım biçimleri gibi özelliklerini inceleyen bir disiplindir. Önceleri ağırlıklı olarak yer ve kişi adları üzerinde yoğunlaşan adbilim çalışmaları günümüzde bitki, hayvan, zaman ve marka gibi tür adları, adlandırmaların tarihi seyir içerisindeki değişimleri, gösterge ve obje arasındaki anlamsal ilişkiler, kullanım alanları ve kullanım sıklıkları vb. konuları da kapsayan geniş bir çalışma alanına dönüşmüştür. Bu genişlik nedeniyle adbilim, başta folklor ve kültür tarihi, antropoloji, coğrafya, dilbilim, edebiyat, etnografya, felsefe ve teoloji, sosyoloji, sosyal psikoloji, tarih, psikoloji olmak üzere çok sayıda disiplinle ilişki içindedir. Farklı disiplinlerin inceleme alanına girmesine yol açan özellikleriyle adbilim çalışmalarının günümüzde artık dilbilim ve kültürbilim dışında kalan diğer pek çok bilim dalını da hem ilgilendiren hem de kapsayan disiplinlerarası bir çalışma alanına doğru evrildiği görülmektedir.²

Adbilimin alt dallarından biri olan kişiadbilim alanının da pek çok disiplinden araştırmacı tarafından çeşitli yaklaşımlarla çok sayıda çalışmaya konu edildiği, söz konusu araştırmacılarca gerçekleştirilen çalışmalarla şekillenen kişiadbilim araştırmalarının ve bu araştırmalar sonucunda beliren kişiadbilim terminolojisinin de gün geçtikçe zenginleşmekte olduğu görülmektedir. Kişi adlarının bireysel, toplumsal, ekonomik ve kültürel seviyelerde işleyen farklı dinamiklerin ortak etkileşiminin bir sonucu olması (Zengin 2014: 123), örneğin kişilere yönelik özel adlandırmalarda çoğu zaman beğenilen, sevilen, saygı duyulan nesnelere ve kişilere ilişkin adlar bulunmasına özen gösterilerek hoşça gidecek adlar verilmesi (Aksan, 2009: 115), kişi adlarının toplum içinde iletişimi kolaylaştırma, bireyleştirme ve bireyleri sosyalleştirme işlevine sahip olması (Aktay, 2019: 35) gibi hususlar onların çok yönlü ve disiplinlerarası çalışmalara

konu edilmesine yol açan özelliklerinden yalnızca bazılarıdır.

Bu çalışmada, adbilimin alt alanlarından biri olan kişiadbilim kapsamında bulunan lakaplar konusu, adbilim içindeki yeri ile temel terminolojisi odağında ele alınmıştır. Bu çerçevede öncelikle lakapların adbilim içindeki yeri üzerinde durulmuştur. Ardından lakaplar ve onlarla ilişkili olan/olduğu düşünülen veya lakaplarla karıştırılan başlıca terim ve kavramlar ele alınarak lakap teriminin bunlarla olan ilişki, etkileşim, benzerlik ve farklılıkları değerlendirilmiştir.

2. Adbilim odağında lakaplar

Adbilim insanın kültür tarihi boyunca ortaya koymuş olduğu adlandırmaya yönelik her türlü tercihini, eylemini, söylemini, düşüncesini çok yönlü biçimde inceleyip çözümleyen bir disiplindir. Adbilimin özel adları inceleyen bir alt dalı olan antroponimi ise kişi adlarının incelenmesine odaklanmaktadır. Yunanca *anthropos* “adam/insan” ve *onoma* “ad” sözcüklerinin birleşiminden oluşan *antroponimi* (kişiadbilim) şahıs adları, soyadlar, göbek adlar, takma adlar, lakaplar, mahlaslar, rumuzlar, unvanlar, sülale adları gibi ad türlerini köken, dil, tarih ve millî-kültürel açıdan ele almaktadır. Konuyla ilgili olarak İbrahim Şahin’in şu görüşlerini burada aktarmak yerinde olacaktır:

...adbilim çerçevesinde yapılan bir antroponimi çalışmasında yalnızca kişi ön adları değil, soy adlar, lakaplar, mahlaslar, müstear isimler, kod adları, hatta unvanlar bile araştırılabilir. Bu adların yapıları, hangi dil kaynaklı oluşları, kişiyi verme geleneğinin tarihten günümüze gelişimi ve değişimi gibi konular araştırılabilir... Bu araştırmalar bir bölge veya çağ özelinde, çok sayıda kişiyi birim üzerinde yapılabileceği gibi tarihî ya da çağdaş tek bir kişiyi birim (gösterge) ile onun işaret ettiği kavram (gösterilen) arasındaki anlam ilişkisi kronolojik olarak incelenir; kişiyi birim yapısında meydana gelen fonetik, morfolojik değişiklikler belirlenerek tarihî seyir içinde kişiyi birim anlamında meydana gelen değişimler anlam kaymaları, yan anlamlar vb. ortaya çıkartılır (Şahin, 2019: 32-33).

Adbilim içerisinde yapılan sınıflandırmalar oldukça çeşitli olmakla birlikte bu tasniflerde (1) tür

² Adbilim çalışmalarının tarihçesi, temel ilkeleri hakkında kapsamlı bilgi için bk. Sakaoğlu 2001; Aksan, 2009: 91-133; Zengin, 2014: 19-

20; Musaoglu-Baldane, 2016; Tan, 2016: 103; Şahin, 2019; Sağlam, 2020.

adları alanı ve (2) özel adlar alanı olmak üzere iki temel alanın olduğu ve lakapların da özel adlar alanı içinde, kişi adları bünyesinde, “yakıştırma adlar” başlığı altında ve “mahlaslar”, “müstearlar”, “tapşirmalar”, “rumuzlar” ile birlikte değerlendirildiği görülmektedir (Boyras, 1998: 2; Zengin, 2014: 15-19). Kişi adları konusunda yapılmış olan şu tasnifi bu doğrultuda, konunun genel hatlarının belirlenebilmesi bakımından burada aktarmak yerinde olacaktır:

Kişi Adları:

1. Bireysel Olanlar

1.1. Doğarken alınanlar

1.1.1. Asıl ad

1.1.2. Soyadı

1.1.3. Göbek adı

1.2. Sonradan alınanlar

1.2.1. Hitap adı

1.2.2. Takma ad, müstear, mahlas, tapşırma,

rumuz, nickname, kullanıcı adı

1.2.3. Lakap

1.2.4. Unvan, san (Zengin, 2014: 19).

Buradan da anlaşılacağı üzere kişi adları ve kişiadbilim, bireyin adlandırılmasına yönelik türlü olguların tamamını kapsayıcı niteliktedir. Bu doğrultuda yakın dönemlere kadar kişinin muhatabını tanımada ve kendisini tanıtmada çok önemli bir göreve sahip olan ve günümüzde bile bu görevinin çeşitli bağlamlarda devam ettiği görülen, eski soyları temsil etmek için verilen ve nesilden nesile geçen isimler olan sülale adları ile aile reisinin adına/lakabına göre verilen ve ailenin tamamını veya bir kısmını ifade eden isimler olarak aile adları da bu bakımdan antroponimler kapsamında değerlendirilmekte, soyadları da yine bu gruba dâhil edilmektedir. Öte yandan adbilim kapsamında kocalarının isimleriyle, soyad ve lakaplarıyla adlandırılan her türlü (ad, soyad, takma ad vb.) kadın adını ifade etmek için kullanılan *andronim* ve kişinin babasının adından ya da lakabından ortaya çıkan kişiadlarını karşılamak için kullanılan *patronim* (Şahin, 2019: 33-38) terimlerinin varlığı, özel adlandırma alanları kapsamında çok sayıda terim, kavram ve konunun geniş bir şekilde incelenebileceğine işaret etmektedir. Bu çerçevede örneğin, yer adlarının bir kısmının da lakaplardan ya da unvanlardan oluşabildikleri görülmektedir (Şahin, 2019: 111) ki adbilimcil süreç içinde antroponim bir olgunun toponim bir olguya dönüşmesi, böylece antropo-toponimik bir durumun ortaya çıkması dikkat çekicidir.

Kişilerle ilgili özel adlandırma biçimlerinden biri olan lakapların, adbilim içinde yapılan tasniflerde antroponimler kapsamında değerlendirildiği açıkça görülebilmektedir ve bu, kuşkusuz doğru bir yaklaşımdır. Bu bakımdan adlar için söylenen şeylerin bir kısmının

lakaplar için de geçerli olabileceğini vurgulamak mümkündür. Bununla birlikte lakapları, özel adlandırma biçimlerinin bir alt alanı olarak yine daha özel bir çerçevede değerlendirmenin gerekliliği de özellikle vurgulanmalıdır. Çünkü örneğin özel ad olarak isimler çoğu zaman anne baba tarafından ve çocuk henüz yeni doğduğunda verildiğinden çocuğun yaptığı bir eylem ya da başvurduğu söylem, dış görünüşü vb. özellikleri bu adlandırmada etkili olmamaktadır. Ancak lakap verme tamamen doğumdan sonraki dönemlerde, çoğu kez kişinin yaptığı bir eylemden, bir söyleminden, çeşitli fiziki ya da ruhsal özelliklerinden hareketle ortaya çıkmaktadır. Yani adda anne babanın ya da ad veren diğer kişilerin belirlemesi söz konusuysen lakapların oluşumunda bu lakabı almaya temel teşkil eden husus -özellikle de davranış biçimleri, yaşanan olaylar ve söylem özelliklerinden hareketle şekillenen lakaplarda- çoğu zaman kişiden kaynaklanmaktadır.

Bu ve benzeri nedenlerle -aslında adlandırma biçimleri içinde kendine has özelliklere sahip olan ve pek çok bakımdan diğer adlandırma biçimlerinden farklı olan- lakapların kişilerin adlandırılması biçimleri kapsamında kendi dışında kalan diğer bazı terim ve kavramlarla zaman zaman karıştırılabildiği görülmektedir. Bu doğrultuda çalışmanın devamında öncelikle “lakap” terimi ve onun Türk lehçelerindeki karşılıkları üzerinde durulması, ardından ise lakaplarla karıştırıldığı görülen “asıl/önad”, “epitet”, “göbek adı”, “hitap”, “mahlas” ve “müstear isim”, “takma ad”, “unvan” gibi başlıca terim ve kavramlara değinilmesi ve böylece söz konusu terim ve kavramlar arasındaki ilişki, etkileşim, benzerlik ve farklılıkların genel hatlarıyla belirlenmesi yerinde olacaktır.

3. Lakaplar ve lakaplarla karıştırılan başlıca terim ve kavramlar

3.1. Lakap

Lakap sözcüğü Türkçede, belli bir dönemden sonra kullanılmaya başlanmıştır. Arapçadan dilimize geçen *lakap* sözünün yerine erken dönem yazılı metinlerde *er at* tamlamasının kullanıldığı görülmektedir (Şahin, 2019: 38). Günümüzde de belli başlı Türk lehçelerinde ufak tefek ses farklılıklarıyla lakap sözü yaygındır. Bu söz, Azerbaycan Türkçesinde *lâqâp*, Tatar ve Başkurt Türkçesinde *lâkap isim*, Kazak Türkçesinde *lakap*, Kırgız Türkçesinde *lakap at*, Özbek Türkçesinde *lakab*, Türkmen Türkçesinde lakam, Uygur Türkçesinde *lâkâm* şeklinde görülmektedir. İnsanların gerçek adlar dışında en çok kullandıkları adlandırma biçimlerinden biri olan lakap, Gagavuz Türkçesinde *sokakeça* şeklinde adlandırılmaktadır. Tatar ve Başkurt Türkçelerinde

kuşama ad tamlamasından kaynaklandığı anlaşılan *kuşamat* sözüne de rastlanmaktadır. Türk dilinin pek çok alanında yaygın olarak kullanılan *lakap* sözcüğünün Türkçeden Ermenice, Sırpça, Arnavutça, Makedonca gibi dillere de geçmiş olduğu görülmektedir (Ercilasun, vd. 1991: 534-535; Özkan, 2016: 180-181).

Kişilerin çeşitli özelliklerinden hareketle verilen lakapların Türkiye sahasında genel olarak *lakap* şeklinde adlandırılmakta ve yaygın olarak da bu adla tanınmakta olduğu bilinmektedir.³ Araştırmacılar tarafından; “Asıl ada sonradan eklenen ve kişinin herhangi bir özelliğinden dolayı verilen isim, kişiye herhangi bir özelliği dolayısıyla kendi grup kültürü bağlamında sonradan verilen isim” (Boyraz, 1998: 3-6); “...kişinin ilk isminden sonra, bir kimsenin üstünlük veya eksikliğini belirtmek; övmek veya yermek amaçlı kendisine yakıştırılmış veya takılmış adlar” (Keskinlikç, 2014: 1), “ad kültürü içinde önemli bir yere sahip olan, kişi adlarıyla birlikte kullanılan veya doğrudan adın yerine geçen tamamlayıcı ve tanımlayıcı sözler” (Özkan, 2016: 180) biçiminde tanımlanan lakapların, etkileşim içinde oldukları diğer bazı alan, kavram ve terimlerle zaman zaman karıştırılabildiği gözlemlenmektedir. Çalışmanın devamında, lakaplarla ilişkili olan/olduğu düşünülen veya karıştırılan bu kavram ve terimler üzerinde durulmuştur.

3.2. Asıl/ön ad

Asıl adlar, kişilerin birincil ve resmî adlarıdır. İsim, kişiye kendi iradesi dışında tamamen başkasının tercihiyle -aile bireyleri ve genellikle anne baba tarafından- verilirken lakaplarda da başkası tarafından verilme söz konusu olmakla birlikte kişinin davranışları, fiziki özellikleri vb. dikkate alınmaktadır. Ailenin koyduğu ad, verilmiş bir adken, kişinin lakabı kazanılmış addır. Kişiye verilen adın ad sahibi ile doğrudan bir anlamsal ilişkisi yokken, lakabın kişiyle anlamsal ilişkisi vardır. Bu sebeple kişiyi çağrıştıran doğal ismi lakabı olmaktadır (Öztürk, 2016: 260). Dolayısıyla da adını seçme şansı olmayan insanın fiziki beceri, huy, giyim-kuşam gibi özellikleri bağlamında lakabını almaya hakkı olması ya da hak kazanması söz konusu olmaktadır (Küçük, 2019: 523). Adlarda kişinin bilinçli ya da bilinçsiz en ufak bir etkisi yokken lakaplarda kişinin istesin ya da istemesin, bilsin ya da bilmesin, memnun olsun ya da olmasın, doğrudan ya da dolaylı olsun, aldığı lakap üzerinde ya fiziki görünüm veyahut da mizaç özellikleri, davranış biçimleri ya da kendisinden

kaynaklanan çeşitli nedenlerle bir etkisi söz konusu olmaktadır.

Kişilerin öz adları dinin, kanunların ve törelerin yetkili kıldığı kişiler-anne ve baba, zaman zaman akraba ve diğer yakınlar- tarafından ve üzerinde uzun uzun düşünülmüş verilen adlardır. Burada tercihleri belirleyen sebepler hemen her zaman ad alanın dışındadır. Lakaplar ise çoğunlukla kişiden kaynaklanan nedenlerle verilir. Bu noktada da lakabın verilmiş sebebi adlandırma biçimini/tutumunu belirlemeye; lakabın kendisi de dil-düşünce ilişkisinin sırlarını çözmeye olanak sağlamaktadır (Coşar, 2003: 27). Bu yönüyle adlar ve lakaplar arasında karışıklığa yol açmayacak düzeyde bir farklılık söz konusudur. Bununla birlikte lakap hiçbir şekilde resmî ve gerçek bir ad değildir. Bazen adların önüne geçerek daha yaygın ve etkin bir kullanıma, gerçek adları gölgede bırakan bir yönelime sahip olmakla birlikte lakapların resmî bir geçerliliği yoktur (Molefe, 1999: 27-28). Lakaplarla adlar çoğu zaman birlikte kullanılmakla birlikte, bazen de lakapların adları nitelemeden yalnız başlarına kullanılarak kişileri tanımladığı ve adeta ön ad işleviyle onlara doğrudan işaret ettikleri dikkati çekmektedir.

3.3. Epitet

Halk anlatılarında kahramanlara verilen ad ve sıfatlar olarak epitet; *Bir ismi veya folklor araştırmalarında kahramanın ismini bir sıfatla veya isimle veya sıfat cümlesi ile tamamlayan söz ve cümlelere verilen ad* (Başgöz, 1998: 35) şeklinde tanımlanmaktadır. Bu bakımdan epitetleri, halk anlatılarındaki kahramanların lakapları olarak değerlendirmek yerinde olacaktır. Dolayısıyla da epitetleri Türk kültür tarihi bağlamında, adlandırma olgusu çerçevesinde lakapların bir türü ve gündelik yaşamda gerçekliklere dayanan lakap kültürünün sözlü kültür aracılığıyla tarihî gerçeklik ve olaylarla bütünleşerek halk anlatılarına yansımış biçimleri olarak değerlendirmek yerinde olacaktır. Halk anlatılarında oldukça zengin bir epitet kültürünün olması ve bunların hem sözlü kültürdeki lakaplarla hem de Türk lakap geleneğiyle yakın bir ilişki içinde bulunması (Aça, 1998; Başgöz, 1998; Bekki, 2012; Aktaş, 2017) bu durumun en belirgin yansımalarıdır.

Başta Dede Korkut Kitabı olmak üzere Türk kültür tarihinin ve hafızasının kod metinleri niteliğindeki eserlerde görülen lakaplardaki zenginlik, Türk kültür ve inanç tarihinde asırlar boyunca önem taşıyan ad ve lakap

³ Ancak bazı bölgelerde yöresel adlandırma biçimlerinin varlığı da görülebilmektedir. Örneğin lakapların Ordu, Samsun ve Giresun'un pek çok bölgesinde yaygın olarak *ayama* olarak bilindiği ve bu illerin sınırları içindeki bölgelerde bazen *lakap* adlandırmasının hiç bilinmeyip yalnızca *ayama* sözcüğünün tanındığı ve kullanıldığı

görülmektedir. Bununla birlikte, Ordu Korgan'daki bazı yerleşim alanlarında özellikle yaşlı kimselerin *lakap* sözcüğünü tanımayıp bunun yerine *ulup* sözcüğünü kullandıkları da görülmektedir.

olgusunun dikkat çekici örneklerini temsil etmektedir. Bu lakaplardaki estetik nitelikler ise lakap geleneği üzerinden Türk estetik anlayışının ve bunun sözlü kültüre yansımalarının seçkin örnekleridir. Dede Korkut Anlatıları başta olmak üzere halk anlatıları içindeki zengin epitet kültürü üzerinden takip edilebilen söz konusu durumu her bir tür, alan ve ürün üzerinden inceleyip değerlendirmek mümkündür. Böylece, bir bütün olarak Türk kültür tarihinde adlandırma ve özel adlandırma yöntemleri ile bunların kökenleri çerçevesinde adlar, epitetler ve lakaplar, sözlü kültür-yazılı kültür etkileşimleri vb. konular üzerinden de aydınlatılabilir.

3.4. Göbek adı

Göbek adı, yeni doğan bir bebeğin göbeği kesilirken, doğum sırasında ebe ya da orada bulunan başka biri tarafından verilen addır. Halk inancında ve yaşamında ölü bile doğsa çocuğa bir ad konması beklenildiğinden ve çocuğun yaşayıp yaşamayacağı bilinmediğinden bir an önce ad koyma yoluna gidilir ve göbek adının esasen buna bağlı olarak verildiği düşünülebilir. İnanç ve geleneklerle yakından ilişkili olan göbek adı verme kapsamında en çok tercih edilenler *Ayşe, Fatma, Mehmet, Muhammet, Mustafa* vb. adlardır. Göbek adı kayda geçmez ve yakın çevre tarafından bilinir. Bazen benimsenerek gerçek kişi adı olarak alındığı da olur ancak genel olarak göbek adları sonradan gerçek adlarda değiştirilir ve resmî adlar asıl/ön adlar olur. Aile ve yakın çevre çocuk büyüse bile bazen bu göbek adını kullanmaya devam eder. Türk kültüründe oldukça yaygın olmakla birlikte her zaman göbek adının verilmesi gibi bir zorunluluk da söz konusu olmamakta, yani ailelerin göbek adı koyup koymamakta kendi tercihlerinde bulunabildikleri gözlemlenmektedir (Zengin, 2014: 46-47; Kibar, 2017: 8).

Buna karşın göbek adı, kişinin aldığı gerçek adı ya da lakabı ile bir ilişki içinde değildir. Bütünüyle geçici bir adlandırma ve tanımlama biçimidir. Türk inanç ve geleneklerinde yerleşik bir özellik taşımakla birlikte konulması mutlak ve zorunlu olmayan göbek adının sonradan isimler ya da lakaplar gibi geçerliliğini koruma gibi kesin bir nitelik taşımadığı görülmektedir.

3.5. Hitap

Hitaplar, bireylerin birbirleriyle iletişimlerini başlatmaları sırasında başvurdukları çağırma/seslenme yöntem ve biçimleridir. İçinde bulunulan ortama ve şartlara, kişiler arasındaki yakınlık-uzaklık ilişkilerine, insanların içinde yaşadıkları kültür dünya görüşlerine, yaşam biçimlerine göre değişen hitaplar da tıpkı lakaplar gibi kişilerin konum ve statülerine, çeşitli özelliklerine

göre belirlenen özel adlandırma biçimleridir. Bir kişiye hitap edilirken kendi asıl/ön adı ya da bunun kısaltılmış biçimi, takma adları ya da lakapları, soyadıyla ya da unvanıyla oluşan çeşitli adlandırmalar kullanılabilir.

Bu bakımdan, hitaplardan oldukça farklı niteliklere sahip olmalarına rağmen iletişim durum ve ortamının, etkileşimdeki kişilerin ilişkilerine göre bazen lakapların da hitap işleviyle kullanılabilirdiği görülmektedir. Ancak bu, lakaplarla hitapların birbirleriyle doğrudan ilişkili ya da bağlantılı formlar olduğu, herhangi bir farklılık taşımadığı anlamına gelmemektedir. Çünkü hitaplar geçici çağırma sözcükleridir ve konuşma/çağırma durum ve bağlamındaki etkenlere göre değişebilmektedir. Ancak lakaplar, kişinin özel adlandırmaları olarak değişmeyen, sabit niteliklere sahiptir. Dolayısıyla her lakap bir hitap olarak kullanılabilirken her hitabın lakap olarak kullanılabilmesi söz konusu değildir. Bu bakımdan antroponimler kalıcı adlandırmalardır ve bireyseldir, kişiye özeldir ve gösterdiği kişinin kimliğidir. Oysa hitapların böyle bir niteliği yoktur. “Anne” diye çağrılan kişi herkes için anne değildir. Dolayısıyla hitaplar antroponim özelliği taşımaz. Elbette ki “anne” denilen bir kişi çevredeki herkesçe bu isimle tanınıyorsa ve artık ilgili kişinin kimliği, özel adlandırılma biçimine dönüşmüşse bu zaten lakap niteliğindedir.

3.6. Mahlas ve müstear isim

Mahlaslar, daha çok yazar ve şairlerin adları yerine kullandıkları, çoğu zaman kendi tercihleri sonucu belirledikleri, bazen de başkalarınınca verilen özel adlardır (Şahin, 2019: 38). Edebî geleneğe çok yaygın olan mahlaslar, Türkçe olanlar yanında daha çok yabancı kelimelerle ve nispet ekiyle de kurulabilmektedir. Özellikle halk edebiyatı ve klasik edebiyat kapsamında mahlasların yoğun olarak kullanıldıkları görülmektedir. “Bayramî”, “Dadaloğlu”, “Karacaoğlan”, “Koroğlu”, “Yalnız Ozan”, “Yetik Ozan”, “Avnî”, “Bâkî”, “Dâî”, “Fuzûlî”, “Muhubbî”, “Murâdî”, “Neşrî”, “Peçevî”, “Seyrânî” “Reyhânî”, “Şehriyâr”, “Zihni” gibi (Kibar, 2017: 16). Bununla birlikte Fuzûlî’nin gerçek adı Mehmet, Dadaloğlu’nunki ise Veli’dir. Bazı şairler kimi nedenlerle mahlaslarını değiştirmiş, kimisi ise hiç mahlas kullanmamıştır (Zengin, 2014: 58). Mahlaslar takma ad niteliği taşır ve sanatçıları çoğu zaman kendi tercihleri doğrultusunda niteler. Bu bakımdan lakapların başkaları tarafından verilmesi ve sevilse de sevilme de kişinin üzerine yapışıp kalması durumu mahlaslar için geçerli değildir.

Mahlas ile benzer yapı ve görevde bulunan müstear isimler de daha çok gazeteci, yazar, sanatçı,

oyuncu, şarkıcı ve türkücü gibi kişilerce tercih edilen ve adları yerine kullanılan özel-yakıştırma adlardır. Bunlar da yine kendileri tarafından tercih edilme ve lakaplardaki gibi ister istemez kullanıma zorunluluğu bulunmama bakımından lakaplardan farklıdır. Lakaplar gibi mahlaslar ve müstear isimler de yakıştırma adlardır. Ancak bunların alınış/veriliş biçimleri farklıdır. Mahlası veya müstear ismi kişinin kendi seçer veya beğenerek benimser, lakap ise başkası tarafından verilir ve toplum tarafından benimsenir. Birden fazla mahlas veya müstear isim kullanıldığı da görülebilmektedir (Kibar, 2017: 17). Bu bakımdan lakaplar başkaları tarafından ve istenmeden kişiye yakıştırılan, mahlas ve müstear isimlerse kişilerin kendi istek ve beğenileri sonucu aldıkları isimler olarak birbirinden kolayca ayırt edilebilmektedir.

3.7. Takma ad

Lakaplarla en fazla karışıklığa yol açan kavramlardan biri de “takma adlar”dır. Takma ad Türkçede çoğu zaman “müstear”, “mahlas”, “lakap”, “tapşırma”, “rumuz” gibi kavramların yerine de kullanılmaktadır ve esasında sözü edilen bu kavramların hepsinin aslında sonradan alınan/verilen bir özel ve takma ad olması bakımından takma ad ifadesi kapsayıcı bir ifade olarak kullanılmaktadır. Ancak lakaplarla takma adlar, özlerinde birbirlerinden farklı niteliklere sahip olmaları bakımından birbirlerinden ayrılırlar ve dahası takma ad ile lakapların, birbirleri yerine kullanıldıklarında gereksiz bir karışıklığa yol açmaları bakımından, birbirinden ayırt edilmesi gerekmektedir.

Bu çerçevede; antroponim kapsamında, özel adlar alanı içinde, kişi adları bünyesinde, “yakıştırma adlar” başlığı altında ve “mahlaslar”, “müstearlar”, “tapşırmalar”, “rumuzlar” ile birlikte değerlendirildiği görülen lakapların bulunduğu kümeye başlık olarak “yakıştırma” adlar yerine “takma” adlar da denilebileceğini ancak lakap denilince takma ad, takma ad denilince de lakap ve aynı zamanda edebiyatımızın Modern Türk edebiyatında bazı şair ve yazarların kullandıkları “müstear adlar”ın da anlaşılması nedeniyle lakaplar için “takma ad” denilmesinin bir karışıklığa sebep olduğunu düşünen Boyraz’a göre sonradan alınma ya da verilme, bazen asıl adın yerini tutma gibi ortak yanları bulunan yakıştırma adlar niteliğindeki mahlaslar, müstearlar, tapşırmalar, rumuzlar, estetik veya siyasi, içtimai kaygılarla bilerek ve isteyerek alınmaları bakımından lakaplardan ayrılmaktadır. Bu bakımdan söz konusu kavram ve terimler birbirleri yerine kullanılmamalıdır (Boyraz, 1998: 2-3).

Öte yandan küçük topluluklarda, alaycı lakaplar genellikle insanlara gıyaben ve atıfta bulunmak için kullanılır ve takma adı olan kişi lakabı hakkında bile bilgi

sahibi olmayabilir. Lakap, bir kişiye, aileye ya da sülaleye dikkat çekmek için herhangi bir özelliğinden dolayı bir kimse tarafından takılan bir addir. Lakabı insanın kendisi değil başkası verir. Takma adı ise kişinin kendisi seçer, alır, kullanır, başkası vermez. Adlar olumsuz anlam içermez. Takma adı kişinin kendisi bile isteye kullanırken lakabı istese de istemese de başkası kullanır. Turan Bayburt’un takma adının “Ferdi Tayfur” olması, Aysel Gülaçar’ın takma adının “Seda Sayan” olması ve toplum tarafından bu takma adla tanınması, kişinin kendi tercihidir. Öte yandan Süleyman Demirel’in “Baba” olarak adlandırılması toplum tarafından gerçekleştirilen bir eylemdir ve “Baba”, Süleyman Demirel için bir lakaptır (Zengin, 2014: 56-57).

Bütün bu gerekçelerle takma adlar ile lakapları birbirinden ayırt etmek ve terim-kavram kargaşasını önlemek için bunlarla ilgili terim ve kavramları birbirleri yerine kullanmamak bir çözüm olarak değerlendirilebilir.

3.8. Unvan (san)

Unvan (san), bir kimsenin işi, mesleği ya da toplum içindeki durumu ya da yapmış olduğu bir iş veya hizmet ile ilgili olarak verilen ya da kullanılan veya bir işyeri ya da aile için verilen addir. Unvan ile san aynı anlama gelmekte ve insanların asıl/ön adlarına rütbe, derece, mevki, görev, memuriyet ve sosyal durumları bakımından eklenen, adları ile birlikte söylenerek onları saygı ve tanıtım kapsamında niteleyen sözler olarak kullanılmaktadır. “Doktor Rifat”, “Albay Reşat” gibi (Zengin, 2014: 72-73).

Unvanlar, çoğunlukla şahıs adlarıyla birlikte şahıs adlarından sonra kullanılan, kimi zaman kişinin insan ve toplum içindeki konumunu ifade eden kimi zaman da saygı ifade etmek için kullanılan sözcüklerdir (Şahin, 2019: 39). Kişilerin taşıdığı çeşitli unvanların lakaplar arasında değerlendirilip değerlendirilemeyeceğiyle ilgili farklı araştırmacıların çeşitli görüşleri bulunmaktadır. Bazı araştırmacıların icra edilen meslek isimlerinin kişinin adının başına ya da sonuna eklenmesiyle ortaya çıkan adlandırmaları lakap kabul etmemektedir (Boyraz, 1998; Keskinlik, 2014; Öger, 2014). Lakaplar üzerinde çalışan araştırmacıların çoğunun ise bu tür kullanımları da lakap olarak kabul ettikleri ve bu doğrultuda değerlendirdikleri görülmektedir (Atsız, 1984; Ustaoglu, 1986: 30-31; Paçacıoğlu, 1997; Erol Çalışkan, 2016; Özkan, 2016: 180-189; Yaldızkaya, 2014: 1-16; Akdağ, 2015; Sağlam, 2020).

Boyraz’a göre, meslek isimleri asıl adın önünde gerçek anlamlarıyla kullanılıyorsa yani ilgili kişi, adı geçen mesleği icra ediyor ve bundan dolayı isminin başına o meslek adı getiriliyorsa bu ve bunlar gibi meslek isimleri

lakap değildir (Boyras, 1998: 5-6). Zengin'e göre de unvanlar ve lakaplar arasındaki en önemli fark, unvanların bir kimsenin işi, mesleği ya da toplum içindeki durumu ya da yapmış olduğu bir iş veya hizmet ile ilgili olarak verilen ya da kullanılan sözcüklerken lakapların bir kimseye, aileye ya da sülaleye herhangi bir özelliğinden dolayı verilen sözler olmasıdır. Unvanlarda daima olumlu adlandırma ve vasıflandırma varken lakaplarda olumsuz adlandırma da yaygındır (Zengin, 2014: 74-75). Unvanların özellikle kırsal kesimde ve küçük yerleşim yerlerinde lakap olarak kullanıldığı ya da zamanla işlevlerini değiştirerek lakaba dönüştüğü görülebilmektedir ve bu nedenle bazı araştırmacıların bu şekildeki unvanları da lakaplar çerçevesinde değerlendirdiği görülmektedir (Atlı, 2017: 104-105).

Bizim düşüncemize göre de bir unvanın folklor kapsamında lakap olarak değerlendirilip değerlendirilmediğindeki ölçüt, estetik nitelikler ve doku özellikleri üzerinden belirlenmelidir. Bir başka deyişle eğer bir unvan, estetik bir yaratıma ve doku bakımından dikkat çekici ve çarpıcı bir sanatsal niteliğe sahipse bunun folklor ürünü ve lakap olarak değerlendirilmesinde bir sakınca yoktur. Bu bakımdan, folklor çerçevesinde ilgili örnekte basit bir tanımlamanın mı yoksa estetik bir yaratım biçiminin mi olduğu unvan ve lakapları bir bütün olarak değerlendirip değerlendirmemede temel kriter olarak belirlenebilir. Bunun dışında her bir özel adlandırmayı da kullanım biçimleri ve işlevleri bakımından teknik olarak lakap olarak değerlendirmek ve incelemek kanaatimizce bir sorun teşkil etmemektedir.

3.9. Aile veya sülale adları

Kişilerin ailelerinden (anne, baba, amca, dayı vs.) ya da ailelerinin büyüklerinden (büyükanne, büyükbaba, büyük amca, büyük dayı vs.) aldıkları adlara aile ya da sülale adları denilmektedir. Anadolu'da çok yaygın olan kişinin ailesinden ya da sülalesinden gelen adlandırmalarla anılması geleneği, bu adlandırma biçimlerinin de zaman zaman lakap olarak değerlendirilmesine yol açmıştır (Atlı, 2017). Bazı araştırmacılar sülale adlarının lakap olarak değerlendirilemeyeceği görüşüne sahiptir. Örneğin, Boyraz'a göre etnik köken, memleket ya da meslek bildiren sülale adları lakap değildir. Eğer sülaleye adını veren kişinin lakabından hareketle sülale adlandırılıyorsa bunlar da sülale lakabı olarak değerlendirilemez. Ancak isim, sülaleye benzetme yoluyla verilmişse bu lakaptır (Boyras, 1998: 5-6).

Adbilim kuramları çerçevesinde, sülale adlarının birer grup tanımlama aracı olması bakımından aslında lakaplardan farklı olduğu düşünülebilir. Aile ve sülale adlarının bu açıdan adlandırma biçimleri arasında, "gri

noktada" durdukları belirtilmelidir. Ancak, topluluk adı olması dolayısıyla aile ve sülale adlarının etnonim olarak değerlendirilmesi daha doğru olacaktır. Bu çerçevede İbrahim Şahin'e ait şu ifadeleri de burada aktarmak yerinde olacaktır:

...antroponimin bir türü olan "grup kişiyadi" terimi, toplum içindeki herhangi bir özelliğine bağlı olarak bir insan topluluğuna verilen addır. Bu çerçevede aile adı, sülale adı, oymak adı, bir grup insanı ifade etmek için kullanılan takma isimler grup antroponimleri olarak değerlendirilir. Türkiye için düşünüldüğünde, soyadı kanunu çıkmadan evvel kullanılan sülale isimleri, soyadı kanunu çıktıktan sonra kullanılmaya başlanan soyadları, grup lakapları, bu çerçevede araştırılabilir (Şahin, 2019: 34).

Bu doğrultuda birbirine çok benziyor ya da işlevsel açıdan zaman zaman birbirlerinin yerine geçtikleri göz önünde bulundurulmakla birlikte lakapların, yukarıda bahsedilen ve kendileriyle karıştırılan ilgili terim ve kavramlardan farklı, kendine özgü bir yapıya sahip oldukları tekraren vurgulanmalıdır. Bu bakımdan lakaplar adbilim içinde, adı geçen diğer tüm adlandırma biçimlerinden farklı tanımlanması ve değerlendirilmesi gereken bir konuma sahiptir.

4. Sonuç

Lakaplar -adbilimin inceleme alanına giren diğer tüm konular gibi- kendine özgü nitelikleriyle dikkat çeken çalışma konularından biridir. Adbilim kapsamında değerlendirilebilecek her alt türün birbirleriyle çeşitli biçimlerde ilişki ya da benzerlikleri olabilmeye birlikte özellikle lakapların, Türk kültüründe köklü bir geçmişe ve kendine özgü nitelikleriyle diğer adlandırma biçimlerinden kolayca ayırt edilebilecek niteliklere sahip oldukları görülmektedir. Farklı anlam ve işlevlere sahip olmasına karşın çeşitli terim ve kavramların lakaplarla sıklıkla karıştırılabildiği dikkati çekmektedir.

Lakaplardan farklı olmasına rağmen onlarla karıştırılabildiği görülen çok sayıda terim ve kavramın olması, lakapların adbilim odağında terim odaklı henüz yeteri kadar araştırılmamış olmasıyla ilgilidir. Bu bakımdan, lakaplarla ilgili başlıca terim, tanım ve tasnif konularını aydınlatmaya dönük çalışmalara ağırlık verilerek çalışmalarda terminoloji, sınıflandırma ve tanımlama konularının daha fazla ele alınması gerekmektedir. Yapılan yeni çalışmalarla ortaya çıkacak olan, lakapların terminoloji, sınıflandırma ve tanımlama meseleleriyle ilgili yeni bulguların değerlendirilerek bu

alandada daha kapsamlı ve bütüncül çalışmaların gerçekleştirilmesi, konunun farklı yönleriyle ve daha açık bir şekilde anlaşılıp değerlendirilebilmesine katkı sağlayacaktır.

Lakaplar yalnızca basit birer dil ve folklor ürünü olarak değil toplumun iletişim tür, süreç ve dinamiklerini çeşitli boyutlarıyla yansıtan ve bu bakımdan çok yönlü özellikleri çerçevesinde değerlendirilmesi gereken olgulardır. Dolayısıyla lakaplarla ilgili yapılacak çalışmalarda adbilim ve folklor ile birlikte çeşitli dil, kültür ve iletişim inceleme, araştırma ve çözümleme disiplinlerinin görüş ve yaklaşımlarından birlikte istifade edilmesinin, söz konusu çalışmalar aracılığıyla elde edilecek sonuçların başta adbilim olmak üzere diğer alanlarda yapılacak yeni çalışmaların çok yönlü ve derinlikli olmasına katkı sağlayacağını, bu çerçevede yapılacak karşılaştırmalı ve derinlikli çalışmalarla konu hakkında daha sağlıklı verilere ulaşmanın mümkün olacağını vurgulamak yerinde olacaktır.

Tüm bunlara bağlı olarak sosyal ilişki, iletişim ve etkileşimlerin, bunlarla ilgili bağlam, tür ve süreçlerin anlık ve çok hızlı değişim dönemlere uğradığı günümüz dünyasında lakaplarla ilgili yapılacak her yeni derleme, inceleme ya da çözümleme çalışmasında onların yeni bakış açılarıyla ve çok yönlü/bütüncül biçimlerde tanımlanmasına, sınıflandırılmasına ve çözümlenmesine imkân sağlayacak farklı yaklaşımların benimsenmesi, adbilim ve lakap çalışmaları için yararlı ve yol gösterici olacaktır.

Kaynakça

- Aça, M., (1998). Türk Destanlarındaki Epiyetler Hakkında Dört Eser ve İlhan Başgöz'ün Bir Yazısına Dair. *Türk Dünyası Dil ve Edebiyat Dergisi*, 6: 693-699.
- Akdağ, Ö., 2015. Çeşmelisebil'de Lakaplar ve 1934 Lakap Kanunu. *Tarih, Kültür, Sanat, Turizm ve Tarım Açısından Uluslararası Sarayönü Sempozyumu Bildiri Kitabı* içinde (ss. 725-734). Konya: Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Yayınları.
- Aksan, D., 2009. *Her Yönüyle Dil*. Ana Çizgileriyle Dilbilim (1. 2. 3. Ciltler). Ankara: TDK.
- Aktaş, E., 2017. Hakas Epik Geleneğinde Antroponim Yapılar. *Prof. Dr. Talat Tekin Hatıra Kitabı* içinde (C. 1, ss. 75-105). İstanbul: Çantay Yayınları.
- Aktay, Ş., 2019. Rus Antroponimisi: Kuramlar ve Uygulamalar. Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi.
- Atlı, S., 2017. Manisa'nın Demirci İlçesindeki Lakaplar Üzerine Bir İnceleme. *Cumhuriyet Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 41 (1): 101-137.
- Atsız, B., 1984. Lakaplar. *Tarih ve Toplum*, 2 (2): 26-28.
- Aydın, M., 2006. Adbilim Açısından Ordu ve Samsun Ağzlarındaki Bazı Lâkaplar. *Türk Dilleri Araştırmaları*, 16: 25-47.
- Başgöz, İ., 1986. İnsan Adları ve Toplum. *Folklor Yazıları* içinde (ss. 215-224). İstanbul: Adam Yayınları.
- Bekki, S., 2012. Türkiye'de Epiyetler Üzerine Yapılan Çalışmalar ve Köroğlu'nun Bir Şürinin Tahlili. *Millî Folklor*, 95: 202-214.
- Boyraz, Ş., 1998. Lakaplar Konusunda Bazı Dikkatler ve Bir Yöre Örneği. *Türklük Bilimi Araştırmaları*, 8:107-138. http://turkoloji.cu.edu.tr/HALKBILIM/seref_boyraz_lakaplar_bir_yore_ornegi.pdf, ss. 1-19. (Son Erişim: 12.04.2021)
- Coşar, A. M., 2003. Trabzon'da Kullanılan Lakaplar Üzerine Bir Derleme-Değerlendirme. *TDAY-Belleten* (1999-47): 27-40.
- Demirci, Ü. Ö., 2014. Ardahan'ın Hanak İlçesinde Kullanılan Lakaplar. *Acta Turcica*, "Kültürümüzde İsim", 6/1 (1), 1-12. https://actaturcica.files.wordpress.com/2020/01/vi_i_a_10.pdf (Son Erişim: 12.04.2021).
- Ercilasun, A. B.-vd. 1991. *Karşılaştırmalı Türk Lehçeleri Sözlüğü I*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Erol Çalışkan, Ş. S., 2016. Türk Folklorunda Lâkap Verme Geleneği: Bartın Örneği. Celal Bayar Üniversitesi *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 14 (3): 103-126.
- Hasbay, S., 2019. Kars'ta Kullanılan Lakaplar Üzerine Bir İnceleme. Kafkas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- İvgin, H., 1983. Vezirköprü'de Lakaplar. *Türk Folkloru*, 44 (3): 5-6.

- İzmirli, Y. (2016). Rodoslu Türklerin Lakapları. İzmir: Duvar.
- Kabak, T., 2016. Lakaplar ve Uzuncaburç Kasabasında Lakap Verme Geleneği. *Acta Turcica*, “Kültürümüzde İsim”, 6/1 (1), 1-30. https://actaturcica.files.wordpress.com/2020/01/vi_i_a_11.pdf (Son Erişim: 12.04.2021).
- Kardaş, C., 2018. Muş İli Merkezinde Kullanılan Erkek Lakapları. *Motif Akademi Halkbilimi Dergisi*, 11 (23): 207-226.
- Keskinliç, E., 2014. Sultanî Lakaplar (veya Devletli ve Saadetli Lakaplar). *Acta Turcica*, “Kültürümüzde İsim”, 6/1 (1), 1-22. https://actaturcica.files.wordpress.com/2020/01/vi_i_a_09.pdf (Son Erişim: 12.04.2021)
- Kibar, O., 2017. Ağaköy Lakapları. Köy Lakapları Üzerine Bir Tasnif Denemesi. Biga: Yarım Elma Kültür Yayınları.
- Küçük, A., 2019. Halk Bilgisinin Eğlence, Gizli Dil ve Argoya Dönük Temsilleri. (Ed. Mustafa Aça). *Halkbilimi El Kitabı* içinde (ss. 505-528). Ankara: Nobel Akademik.
- Molefe, L. (1999). Onomastic Aspects of Zulu Nicknames With Special Reference to Aource And Functionality. University of South Africa (Doktora tezi).
- Musaoğlu, M. ve Baldane, O., 2016. Ağrıs/Ağras Kelimesinin Etimolojisi ve Türkiye Türkçesinde Özel Ad Olarak Kullanımı Üzerine. *Gazî Türkiyat*, 18: 1-18.
- Mustak, C., 2001. Geçmişten Günümüze Buldan'da Kullanılan Lakaplar. İrfan Ertuğrul-Turgut Tok (ed.). *Buldan Sempozyumu Bildirileri* içinde (cilt 1, ss. 880-885), Denizli: Pamukkale Üniversitesi Yayınları.
- Oğuz, Ş. ve Oğuz, İ., 2007. Lakap Verme Geleneğinde Manisa İli Demirci İlçesi Örneği. *Edebiyat Bilimi Sorunları ve Çözümleri*. 38. ICANAS Bildirileri içinde (ss. 1127-1139).
- Öger, A., 2014. Avanos Yöresinde Lakaplar ve Bir Soyağacı Örneği. A. Öger (Ed.). *Avanos Sempozyumu Bildirileri* içinde (ss. 33-46). Ankara: Grafiker.
- Özkan, N., 2016. Adlandırma Yöntemi Olarak Lakaplar ve Büyükkışla'daki Örnekleri. *I. Uluslararası Bozok sempozyumu bildirileri* kitabı içinde (C. 3, ss. 180-189). <https://bozoksempozyumu.bozok.edu.tr/dosya/cilt3.pdf> (Son Erişim: 12.04.2021).
- Öztürk, J., 2016. Antakya Köylerinde Lakaplar. Sacit Uğuz-Bülent Arı (Ed.) *Dr. Mehmet Tekin'e Armağan* içinde (ss. 262-281). Hatay: Mustafa Kemal Üniversitesi Yayınları.
- Paçacıoğlu, B., 1997. Yiğit Namıyla Anılır. *Sivas Altınca Şehir*, 2: 20-22.
- Sağlam, M. H., 2020. Fakir Baykurt'un Köy Romanlarında Lakaplar. *Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, XLIV / XLIV (1): 256-280.
- Sakaoğlu, S., 2001. *Türk Ad Bilimi 1. Giriş*. Ankara: AKMBY.
- Şahin, İ., 2019. *Adbilim*. Ankara: Pegem Akademi (4. Baskı).
- Tan, N., 2016. Rodoslu Türklerin Lakapları Bağlamında Ad Biliminde Lakapların Önemi. *Türk Dili*, CX (777): 103-107.
- Ustaoglu, M., 1986. Kayseri'deki Lakaplar Üzerine. *Erciyes*, 9 (87): 30-31.
- Yaldızkaya, Ö. F., 2014. Emirdağ'da Lakaplar Üzerine Bir Araştırma. *Acta Turcica*, “Kültürümüzde İsim”, 6/1 (1), 1-16. https://actaturcica.files.wordpress.com/2020/01/vi_i_a_08.pdf (Son Erişim: 12.04.2021).
- Zengin, D., 2014. *Türk Toplumunda Adlar ve Soyadları. Sosyo-kültürel ve Bilimsel Bir Yaklaşım*. Ankara: Kurmay.